

NEDERLANDSE
SINT-GREGORIUS
VERENIGING

*Contactblad voor alle koren
in het Bisdom
Groningen-Leeuwarden
2014-1*

JAARGANG 27
NUMMER 1

Colofon
PUNCTUM

Jaargang 27, nr 1, december 2014

Punctum is een uitgave van de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging (NSGV) in het Bisdom Groningen-Leeuwarden. Het blad verschijnt drie maal per jaar en is bestemd voor alle koren in het Bisdom Groningen-Leeuwarden. De uitgave is ook van belang voor de in het bisdom werkzame pastorale werk(st)ers, werkgroepen liturgie, (koor-) secretariaten, cantors, dirigenten en organisten.

Redactie:	Het bestuur van de NSGV in het Bisdom Groningen-Leeuwarden
Redactieadres:	De Tureluur 12, 8862 LD Harlingen e-mail: josmanshande@gmail.com
Eindredactie/lay-out:	Dhr. J. Manshande, secretariaat NSGV in het bisdom Groningen-Leeuwarden , Ubbo Emmiussingel 79, 9711 BG Groningen
Abonnementsprijzen:	Korenabonnement: € 20,00 (5 exemplaren) Persoonlijk abonnement: € 6,00
Bankrekening:	6702 65 578 t.n.v. Bisdom Groningen-Leeuwarden, Ubbo Emmiussingel 79, 9711 BG Groningen, onder vermelding van "t.g.v. NSGV"

Inhoud

Van de redactie	3
Van het bestuur	3
Even voorstellen	4
Fiori Musicali	5
Lijst reserve -musici	7
Verboden kerstliedjes? - Niets aan de hand	8
Terugkomdag voor cantores: 5 oktober 2013	11
Een nieuw liedboek: 'liedboek, zingen en bidden in huis en kerk'	12
Activiteiten 2014	17
Enthousiaste opkomst bijeenkomst Basiscursus kerkelijk orgelspel	18
Algemene berichten	21
Jubilea	23

Van de redactie

Een leeg graf, een nieuw begin, geen duisternis en kilte meer maar de warmte van nieuw licht, een nieuw Licht zo wil de foto van de voorpagina ons zeggen. Ons zingen mag hier op aansluiten in ons enthousiasme dat zich op zo vele verschillende manieren kan uiten in de keuzemogelijkheden van gezangen die de Veertigdagentijd en Pasen ons bieden. Dat dit op sommige plaatsen minder makkelijk gaat moge blijken uit de verschillende oproepen voor kerkmusici en/of dirigenten. Wordt langzaamaan een groeiend probleem zichtbaar? Laten we ons er niet door weerhouden en lees in deze Punctum wat er te leren is in theorie en praktijk!

Jos Manshande

Van het bestuur

We hebben het er maar druk mee: scholing amateurorganisten, een korenavond, cantor cursus. Activiteiten die allemaal het nodige regelwerk met zich meebrengen. Gelukkig zijn we allen enthousiast en zetten we allemaal onze schouders eronder om activiteiten te ontwikkelen en te ondersteunen. We doen dat niet voor onszelf maar juist voor de velen die in de parochies actief zijn in koor en/of achter orgel, piano, enzovoort. Zit er in het aanbod iets van uw gading bij? Twijfel niet, meldt u aan! En ervaar wat zelf muziek maken voor u betekent als individu of samen in een koor. Van harte aanbevolen!

Jos Manshande

Even voorstellen....

Ulbe Tjallinghii, auditor in het NSGV-bestuur:

Ulbe Tjallinghii (*1963) uit Deinum is theoloog en musicus, dirigent van It Mingd Koar Deinum en kerkmusicus in de HH. Petrus en Paulusparochie, waar hij de muzikale leiding heeft van het Franciscuskoor Wolvega, het jongerenkoor Spirit of Joy en het Thema-koor Heerenveen. Hij studeert op dit moment aan de Schumann

Akademie (conservatorium 2e fase) en de Noord Nederlandse Orgelacademie, hoofdvak orgel, bij Stef Tuinstra, organist van de Nieuwe Kerk in Groningen. Op zijn twaalfde werd hij organist in de hervormde kerk van Oosterbierum. Hij werkte twintig jaar als predikant en geestelijk verzorger in het basispastoraat en dirigeerde daarnaast cantorijen en koren. Op dit moment combineert hij studie en muziek, waaronder het begeleiden en coachen van (vocale) solisten en koren, met een beleidsfunctie bij de beroepsvereniging voor geestelijk verzorgers. Verdere informatie over zijn leven en werk is te vinden op zijn website:
www.huisderschonekunsten.nl

Cecilia Bekema

Als je ergens in gezelschap voor het eerst binnenkomt, is het de gewoonte om jezelf even voor te stellen. Als nieuw bestuurslid van de Diocesane NSGV stel ik me even aan u voor.

Mijn naam is Cecilia Bekema, geboren en getogen in Bolsward en heb al mijn hele leven een bepaalde band met de katholieke kerk gehad. Vanaf de eerste klas lagere school heb ik het zingen geleerd van zuster Jacoba Maria (Franciscanes). Dat dit altijd een feest was, zit nog in de herinnering.

Als negenjarige mochten wij meisjes ook meezingen na een zang- en solfègetest in het – zich toen nog noemende Jongenskoor van de Sint Franciscus Kerk. Dat werd daarna al snel het Jeugdkoor genoemd. Hier ontstond ook de liefde voor het Gregoriaans.

's Morgens voor schooltijd van 08.00–8.30 uur repeteren in het parochiehuis. Daarna op een draf naar school (achter de kerk). Als koor zongen we tijdens de vieringen destijds nog op de koorzolder bij het groot orgel. Prachtig uitzicht had je tijdens de preek over de hele kerkruimte. Dat heeft bij mij als kind altijd een diepe indruk gemaakt: immens groot en wat geweldig dat wij hier staan te zingen!

Na het verlaten van de lagere school, verliet je ook het Jeugdkoor. En kwamen de zgn. 'beatmissen' op. Je meende dat je daar dan ook bij moest zingen. Dat alles was niet een lang leven beschoren. En zoals dat dan gaat verdwijnt het net zo snel, als dat het opkwam. En in de tijd van de middelbare school, werd mijn kerkbe-

zoek ook zeer matig, tot niet. Verlies van mensen die je dierbaar waren, maakte dat er teleurstelling in God ontstond. Maar zoals het leven dan ook weer diverse wendingen neemt, kwam ik door Hem toch weer –letterlijk- terecht in de kerk. En meteen wist ik het: dit heb ik ongelooflijk gemist, hier hoor ik, dit zit als een jas om mij heen. En voor ik het wist zong ik weer bij de koren. Heerlijk.

Sinds 2006 ben in Cantrix in onze kerk. Inmiddels ben ik vanuit de koren, vóór de koren komen te staan als dirigent: in 2007 van het koor “Joachim”; in 2008 het Sint Franciscus Kinder- en Jeugdkoor opgericht; in 2009 de Schola Cantorum, en een Taizé -groep opgericht. Sinds 2010 dirigent van het Sint Franciscus dames- en herenkoor.

Momenteel geef ik -individueel- Koorscholing aan leden van het Kinder- en Jeugdkoor en Gregoriaans aan de kinderen van het Jeugdkoor. (Zij zullen dit jaar voor het eerst de Gregoriaanse Litanie van alle Heiligen zingen tijdens de Paaswake.) Ik hoop de kinderen net zoveel muzikaal plezier bij te brengen als dat ik vroeger heb mogen ontvangen.

Daarnaast mag ik sinds 2009 vrijwilliger zijn bij de VNB als dirigent-cantor om gemiddeld één keer per jaar mee te gaan op bedevaart (Lourdes). Het was een voorrecht om in dit kader mee te mogen met onze Bisdombedevaart in 2012 naar Rome. Daar kan en mag ik dankbaar op terugkijken. Dat was een ‘cadeautje’.

De muziek heeft in mijn leven altijd een rode draad gespeeld, zang en de piano hadden grote aantrekkingskracht. Muziekopleidingen die ik gevolgd heb zijn o.a. pianolessen en later zanglessen. Estill Voice Trainings System Level 1 en 2. MDO-dirigentenopleiding Utrecht. Momenteel 4e jaars Schumann akademie Utrecht (deeltijd conservatorium). Kurt Thomas Cursus.

Waarom nu in het bestuur van de NSGV? Al heel lang heb ik hier wel oren naar gehad, maar omdat ik nog met studies bezig was, ontbrak mij hier de tijd aan. Nu het de laatste jaren wat zorgelijk werd met het zoeken naar nieuwe bestuursleden, heb ik besloten mij aan te melden. Omdat de kerkmuziek mij érg aan het hart ligt en gaat. En niet wil dat dit langzaam gaat verdwijnen. Daar moe-

ten we zelf aan werken. Ik heb er wel zin in! Onlangs hebben we als nieuw bestuur, in Coevorden onze eerste Korenavond mogen organiseren. Dat was een geslaagde avond. En zo zullen er nog veel meer activiteiten gaan plaatsvinden.

Met z'n allen de kerkmuziek levend houden is onze taak. Elkaar proberen te stimuleren hierin door de talenten die we hebben meegekregen voor in te zetten! Zoals onze bisschop al heeft aangegeven: "De lofzang gaande houden". Ik zeg: Doen!

Op de site van Het Katholieke Geloof las ik het volgende dat ik u niet wil onthouden: Waarom wordt in de erediensten gemusiceerd en hoe moet muziek zijn om in de liturgie te passen?

"Waar woorden tekortschieten om God te loven, komt de muziek ons ter hulp. Als wij ons tot God wenden, blijft er altijd een rest onzegbaar en ongezegd. Dan kan de muziek ons helpen. In de jubel wordt de taal tot gezang, daarom zingen de engelen. Muziek in de eredienst moet het bidden mooier en inniger maken, de harten van alle aanwezigen dieper raken en op God richten, en een feest van klanken voor God bereiden".

We zien elkaar vast en zeker wel eens op de één van de activiteiten. Ik wens u een vreugdevolle tijd met veel zangplezier toe, en een goede voorbereiding op het Paasfeest.

Fiori Musicali

Orgels en organisten.

Als achtjarig kind lag ik op de kamervloer bij mijn gereformeerde vriendje. Ik speelde met mijn treintje en hij op het harmonium. Hij had een liedje gemaakt en dat vond ik erg knap. Een jaar later mocht ik bij het jongenskoor en onder leiding van een enthousiaste kapelaan sloeg de vonk over: een levenslange passie voor de kerkmuziek. Uit die tijd herinner ik me onze organist die iedere zondag na de hoogmis de tetterende Toccata en Fuga van J.S. Bach speelde.

De organist van het parochiekoor in Amsterdam, waar ik als twintigjarige bij zong, kon heel mooi spelen maar had soms een jolige bui. Als de communie beneden hem te lang duurde en zijn orgelstuk uit was, begon hij heel geraffineerd en fijntjes te improviseren. Bijvoorbeeld op: 'Drie kleine kleutertjes, die zaten op een hek.' Onderdrukt gegniffel op de koorzolder...

Jaren later lonkte in de franciscaner zolderkapel, boven een wijnpakhuis in Gorredijk, het trapharmonium dat niet alleen bespeeld, maar ook nog hevig bezet werd door een - niet van concurrentie houdende - dame. Haar man zong haast iedere zondag solo: De Heer is mijn herder en stond daarbij met zijn handen op de rug tegen de speeltafel, zodat hij voor haar, met zijn middelvinger de ene toets, die altijd bleef hangen, weer op kon lichten...

Stiekem oefende ik door de week de noten van de gregoriaanse Achtste mis. Toen ik na een half jaar en veel zeuren op een zondag ook eens mocht spelen zei ze van tevoren: "Wij zingen wel wat harder, dan horen we jou tenminste niet." Gelukkig mocht ik op den duur van de pater een koor oprichten.

We verhuisden van de zolder naar een nieuw gebouwde kerk. Er kwam een heus pijporgel en een bekwame organiste. Van de gregoriaanse Achtste mis naar de meerstemmige Nederlandse Paus Joannesmis, Paulusmis, Petrus en Paulusmis, en de Wilibrordusmis. Ze leken allemaal een beetje op elkaar. We zongen ze, met veel ruimte voor de volkszang. Toen nog uit de Randstadbundel.

Om de Heer ècht te loven moest er – zo vonden wij toen - meer uit de kast getrokken worden. Het kon, omdat het koor zich langzaam uitbreidde tot meer dan 30 leden en dus bestelden we de latijnse missen van Bruckner, Lotti, Missa festiva van Perosi, Casciolini, Carolus Borromeus en meer grootheden uit de stal van Annie Bank en Harmonia. Jaren lang zongen we ze met plezier en walmend orgelspel. Wanneer de kerk geregeld zo vol zat dat de parochiezaal erbij getrokken moest worden, spraken de pater en ik van een 'zondag met een sterretje.'

Om bij de tijd te blijven, bestelde het koor, op mijn advies, de Feestmis over re-fa-mi-do-re voor satb en volkszang (1971) van componist/organist Albert de Klerk. Voor toen moderne klanken. Onbekend maakte onbemind bij de zangers en ik werd al gauw de kwaaië pier. Dat bleek na enkele repetities, toen de trouwste sopraan opstond en tegen mij zei: “Peter, ik vind dit niet alleen, maar wij vinden het allemaal: Dit is héé-le-maal-niet een mooie mis!” De partituren belandden tot mijn grote spijt in de koorkast. Maar alles kwam goed. In de pastorie werkte zuster Gudule, zaliger gedachtenis. Ter gelegenheid van haar kloosterjubileum hebben we deze mis, omdat ze die graag wilde, een jaar later toch gezongen in een mudvolle kerk. Na afloop hadden de koorleden, die eerst fel tegen waren: “Nog nooit zó’n mooie aparte mis gezongen...”

Tijdens het instuderen ervan, niet zo moeilijk voor het koor, maar met een pittige orgelpartij, was er een riedel in de partituur waar de organiste niet zo goed raad mee wist. Ze belde met componist Albert de Klerk en die zei: “Mevrouw, toevallig geef ik volgende week een concert bij u in de buurt. Komt u daar maar naar toe dan leg ik het u uit.” Ze vroeg mij mee en met een fles Berenburg en een droge worst onder de arm als cadeautje, zaten we bij zijn orgelconcert in een Gereformeerde kerk. Ik herinner me de verstilde klanken en de prachtige improvisaties op het Veni Creator. Toen het concert afgelopen was en het applaus verstomd, draafden wij tweeën met een noodgang naar de consistoriekamer en zaten klaar voor de ‘audiëntie’ toen de beroemde maestro binnenkwam. Daar hadden we een 20 minuten durend gesprek met deze zeer beminnelijke man. Hij nam alle tijd voor ons, wilde van alles weten en vond het heel aardig dat we zijn mis wilden gaan zingen. Wat mij opviel was dat hij af en toe over onze schouders glimlachend naar de ingang keek. Toen we afscheid namen en ons omdraaiden, keken we in de woedende gezichten van de dominee, de voltallige kerkenraad en de orgelcommissie. Die hadden zich natuurlijk al die tijd afgevraagd: “Wie die twee voordrangers wel niet mochten zijn.” Ze moesten tot hun grote ergernis, op eerbiedige afstand wachten, tot ze aan de beurt waren...

Peter Postma.

Activiteiten

Cantor cursus

De NSGV in het bisdom Groningen-Leeuwarden heeft het initiatief genomen om ook dit jaar weer een cantor cursus te organiseren.

Wat is een cantor? De functie van cantor is relatief nieuw in onze parochies.

Kort gesteld is zij/hij de zingende medeverkondiger naast de voorganger en lector. Daarbij staat de cantor in nauwe wisselwerking met de zingende kerk: bedienaren, mensen in de kerk, koor en organist: meespelend in het heilige spel van de liturgie.

Een belangrijke taak van de cantor is de verzorging van de zang in de woorddienst (antwoordpsalm en evangelieacclamatie). Cantor zijn is echter meer dan alleen maar solistisch. Het kan ook voorkomen dat zij/hij leiding moet geven aan de samenzang in de viering. Tevens kan zij/hij een eigen inbreng hebben bij de voorbereiding van een viering. Allerlei facetten van de functie, die geleerd kunnen worden.

Het belang van de functie van cantor in de liturgie is drieërlei:

- Een cantor kan functioneren in een viering waaraan ook een koor medewerkt; hij/zij verzorgt meest de zang in de woorddienst: de psalm en de evangelieacclamaties.

- Een cantor kan goed werk doen in vieringen waarbij geen koor zingt. De opvatting dat in elke viering een koor zingt, is onjuist. In de zomer ligt het werk van de koren bijna altijd stil. Naast parochiële vieringen zijn er ook vieringen van meer private aard: vieringen in instellingen (bejaardeninstellingen en verpleeginrichtingen), doopvieringen, avondwaken van overledenen, vieringen in crematoria, misschien ook in toenemende mate huwelijksvieringen en uitvaarten.

- De toekomst van onze koren. Het valt te verwachten dat binnen afzienbare tijd koren vanwege de leeftijd van de leden moeten stoppen met de werkzaamheden. Dan is het goed dat de parochie

over één, liefst meerdere cantores beschikt die de lege plaats kan/kunnen opvullen.

De NSGV in het bisdom Groningen-Leeuwarden organiseert dit jaar een cantor cursus te Emmeloord waar zij te gast is in één van de ruimtes van de Heilige Michaëlparchie in Emmeloord. De cantor cursus wordt gehouden op de zaterdagen 10 en 24 mei en 7 en 14 juni 2014, steeds 's morgens van 10.00 tot 12.00 uur. In de eerste twee bijeenkomsten wordt aandacht besteed aan de keuze van de liederen in de liturgie. In de twee bijeenkomsten in juni wordt er praktisch geoefend. De kosten bedragen € 50,- per deelnemer. Aanmelding graag zo spoedig mogelijk bij het secretariaat: l.winter@bisdomgroningenleeuwarden.nl. Na de cursus ontvangen de deelnemers een certificaat met een bevoegdheidsverklaring.

Bestuur van de NSGV bisdom Groningen-Leeuwarden.

Jongerenkoorfestival

Op zondag 18 mei wordt voor de eerste keer in ons bisdom een Jongerenkoorfestival gehouden. Het festival vindt plaats in de Sint Martinuskerk te Sneek.

Het belooft een mooie en leuke dag te worden waarin gezamenlijk zingen centraal zal

staan. Ook zijn er leuke workshops, waardoor je nieuwe dingen kunt leren! Tevens is het een unieke kans om andere leeftijdgenoten te leren kennen die ook enthousiast bezig zijn met muziek.

De opzet van de dag is dat ieder koor één lied ten gehore zal brengen. Dit lied staat bij voorkeur in het teken van Pasen of Pinksteren. Vervolgens zullen we nog een aantal liederen gezamenlijk oe-

fenen en deze zullen ten gehore worden gebracht tijdens de afsluitende eucharistieviering. Dit alles vindt uiteraard plaats onder deskundige begeleiding. Graag benadrukken we dat alle jongeren koren welkom zijn onafhankelijk van hun repertoire.

De belangrijkste dingen nog even op een rijtje:

Datum: zondag 18 mei 2014 van 13:00 tot 18:00 uur.

Locatie: St. Martinuskerk te Sneek.

Leeftijd: 12 tot 25 jaar (de leeftijdsgrens is niet heel strikt, maar houd in gedachten dat het voor jongeren is).

Meer informatie kun je krijgen bij Lisette Winter van het bisdom Groningen-Leeuwarden,

l.winter@bisdomgroningenleeuwarden.nl. Tot dinsdag 25 maart kun je je ook opgeven op dit e-mailadres.

Bij opgave graag vermelden:

1. met hoeveel koorleden jullie zijn
2. welk lied jullie ten gehore willen brengen
3. wie jullie contactpersoon is en zijn of haar e-mailadres.

Nadat de opgaven binnen zijn, zal de contactpersoon van jullie koor eind maart alle overige en nodige informatie ontvangen.

Krista Russchen, dienstverlener jongerenwerk en het JongerenPlatform van het bisdom Groningen-Leeuwarden.

Nederlands Gregoriaans Festival

Op zaterdag 14 en zondag 15 juni 2014 vindt de vijfde editie plaats van het Nederlands Gregoriaans Festival. Dit festival is een uniek podium voor alle scholae, ensembles, solisten en andere groepen die met overgave en plezier gregoriaans zingen. Tijdens de vorige vier festivals bleek de belangstelling en het enthousiasme van zowel deelnemers als publiek groot. Het festival wordt voor de 5^e keer gehouden in de vestingstad Ravenstein, waar entourage en locaties aansluiten bij de sfeer die past bij dit evenement. Vocale en instrumentale solisten en ensembles uit binnen- en buitenland gaan gregoriaans repertoire op een spannende manier combineren met (hoofdzakelijk eenstemmige) composities uit latere eeuwen.

Hans Leenders (op foto rechts) en Marcel Zijlstra , artistiek leiders van het vijfde *Nederlands Gregoriaans Festival* hebben voor deze editie 2014 als motto **LIJNEN** gekozen.

Uitgangspunt is de eenstemmige melodie van de gregoriaanse gezangen. Het gregoriaans is een eenstemmig vocaal repertoire. En in die gedaante is het ook in zeer ruime mate te horen op het NGF; uitgevoerd door professionals en amateurs! Componisten uit latere tijden hebben de dynamiek van deze eenstemmigheid als uitgangspunt genomen voor hun meerstemmige composities. Men zegt wel dat een meerstemmige compositie eigenlijk een uitgevouwen eenstemmig werk is. Wat daar ook van zij: tijdens het Festival laten alle deelnemende ensembles, scholae, kamerkoren en instrumentalisten horen welk repertoire past bij dit uitgangspunt. Dat zullen ongetwijfeld composities zijn uit de Renaissance, maar ook zult u eigentijdse werken horen, tot en met de spiksplinter-nieuwe compositie die Andries van Rossem schreef in opdracht van het NGF.

Vooruitlopend op het programma kunnen wij mededelen dat **Maria Jonas** (Duitsland) het hoofdconcert op zaterdagavond 14 juni zal verzorgen. Het festival wordt afgesloten op zondagmiddag 15 juni door het ensemble **Psallentes** (België).

Zie ook onze website www.gregoriaansfestival.nl

Thera Schrijvers,
PR Nederlands Gregoriaans Festival
0486-416499
pr@gregoriaansfestival.nl
www.gregoriaansfestival.nl

De meerstemmige mis.

Op zomaar een zondagmorgen, of een kerkelijke hoogtijdag – het maakt niet uit – de wekelijkse tv-uitzending, nu nog door de omroep RKK, hoor je bijna altijd na het gebed om vergeving de intonatie of de intro van het eerste deel van de meerstemmige mis, het Kyrie eleison. Verderop in de viering nog gevolgd door Gloria in excelsis Deo, Sanctus en Agnus Dei.

Wie zich tot deze tv-parochie rekent weet dat deze kerkmuzikale praktijk niet in het parochiële liturgische leven past. Doorgaans zijn er meerdere koren en cantores in de parochie werkzaam, die deze zang niet op hun repertoire kunnen of willen hebben. Bovendien wordt er graag gewerkt aan een veelkleurige liturgie, waarin niet steeds ruimte is voor de meerstemmige mis.

Het ordinarium.

Wie op de radio – op een zender met klassieke muziek – de aankondiging van een mis van een componist hoort, weet dat er dan geen eucharistieviering volgt, maar een uitvoering van de zogeheten ordinariumgezangen. Want vele componisten, beroemde, maar ook alweer vergeten componisten, hebben composities nagelaten: Mozart, Beethoven, Schubert, Bruckner, Byrd, Gounod, en in meer kerkelijke kringen bekend: da Palestrina, da Viadana, Perosi, Refice, Cuypers, Nieland, om maar een greep uit de rij te doen. Zo staan er in menige bibliotheek van kerkkoren rijen meerstemmige missen die lang niet allemaal meer uitgevoerd worden. In zijn brief over kerkmuziek ‘De lofzang gaande houden’ noemt onze bisschop Mgr. G.J.N. de Korte de groep vaste gezangen als eerste:

‘Allereerst de vaste gezangen, ook wel ordinariumgezangen genoemd. Zij hebben een belangrijke plaats in de liturgie: Kyrie als

aanroeping bij het begin van de viering, Gloria als feestelijke lofzang op zon- en feestdagen buiten advent en vastentijd, de geloofsbelijdenis of Credo op zon- en feestdagen, Sanctus als acclamatie op de plechtige dankzegging in de pefatie, het Onze Vader, het gebed van de Heer zelf, en Agnus Dei, het litaniegezing tijdens de broodbreking. Deze gezangen vormen de basisstructuur van de liturgie van de eucharistie. Ze mogen niet weggelaten worden of door andere gezangen vervangen worden en dienen als dat mogelijk is ook gezongen te worden'.

Hierbij merken wij op dat deze gezangen allerminst een eenheid vormen, uit de aard van zichzelf en ook qua functie: Kyrie en Agnus Dei zijn litanieën, Sanctus een acclamatie, Gloria en Credo hebben een onduidelijke muzikale structuur. Daarbij komt dat in de geschiedenis deze gezangen op heel verschillende momenten in de liturgie terecht zijn gekomen.

Deze gezangen zijn altijd 'vaste gezangen' genoemd, omdat er steeds vanuit gegaan wordt dat deze in elke eucharistieviering gezegd of gezongen worden. Dat geldt voor Kyrie, Sanctus en Agnus Dei wel, maar niet voor Gloria en Credo. Van deze twee moet eigenlijk gezegd worden dat die er vaker niet dan wel zijn. Op gewone weekdays – maar dan zitten wij doorgaans niet in de kerk – vervallen ze; Gloria is voorbehouden voor zon- en (hoog-)feestdagen, Credo alleen voor zon- en hoogfeestdagen. Wie bijvoorbeeld op tweede kerstdag, op een weekday vallende, of op Paasmaandag eucharistie viert, zingt wel Gloria, maar geen Credo. Bovendien vervalt Gloria in de advent en veertigdagentijd.

De vermeende eenheid is nog meer uit elkaar gehaald door de instructie *Musicam Sacram*, waarin de gezangen voorgesteld worden in verschillende graden naar de mogelijkheid van gemeenschappelijke deelname: Sanctus behoort tot de eerste (hoogste) graad, de overige ordinariumgezangen tot de tweede.

Het meerstemmig ordinarium.

De meerstemmige mis is altijd het troetelkind van kerkkoren en parochiegemeenschappen geweest. Ze werd zelfs belangrijker geacht dan de wisselende gezangen of andere vieringen dan de eucharistie. Heel veel repetitietijd werd besteed aan het instuderen of onderhouden van dit repertoire. Wie de traditie van de koren en

kerkmuziek kent, weet dat op kerkelijke hoogtijdagen en parochiale feesten (priesterfeesten, jubilea) alles uit de kast gehaald werd om de viering het grootst mogelijke feestelijke aanzien te geven. Dat ‘alles’ gold vooral voor de meerstemmige mis, een ‘must’ voor het koor, en de parochie rekende daarop.

Ook in NSGV-kringen was men overtuigd. Toen in de jaren '60 van de vorige eeuw na het concilie de liturgie veranderde, werd niet zozeer de uitdaging van nieuwe liturgische mogelijkheden opgepakt, maar trad men meer op als beschermer van de Latijnse hoogmis.

Toch liep de meerstemmige mis vanaf de jaren '50, dus al vóór de conciliejaren meerdere deuken op.

In de liturgische praktijk ontstond de gelezen mis met zang van enige liederen. Dit gebeurde vooral onder invloed van de encycliek *Mediator Dei*. Hierin werd de mogelijkheid gegeven voor het zingen van liederen in de volkstaal. Deze gezangen moesten wel passen in de tijd van het jaar en overeenstemmen met het moment in de viering. Eigenlijk een kopie van de zogeheten Singmesse in de Duitstalige landen, een praktijk die daar al jaren gaande was. Deze eucharistieviering werd ‘gemeenschapsmis’ genoemd, ook wat denigrerend aangeduid als ‘liedjesmis’.

Toen tijdens en na de conciliejaren deze praktijk in de hoogmis terecht kwam, vervielen in menige parochie de wisselende Gregoriaanse gezangen, maar de meerstemmige mis hield stand. De eerste kritiek vanuit de parochiegemeenschappen: de drie of vier liedjes waren voor de samenzang, het leeuwendeel – de meerstemmige mis – bleef voor het koor. Een aanval dus op een roemrijke traditie.

De tweede deuk werd ook vanwege het kerkelijk gezag te Rome opgelopen. In de al eerder genoemde instructie *Musicam Sacram* wordt bij de behandeling van de gezangen van het ordinarium van de mis opgemerkt dat het koor de meerstemmigheid op de gebruikelijke wijze kan uitvoeren, ‘op voorwaarde, dat het volk niet geheel wordt uitgesloten van de deelname aan de zang. Sanctus krijgt daarna nog een aparte behandeling: ‘Sanctus als zijnde de slotacclamatie van de prefatie, zal als regel het beste gezongen worden door de gehele gemeenschap, samen met de priester.

Daarmee is wat altijd als een eenheid van het ordinarium gedacht werd, verbroken, en voldoet de traditionele meerstemmige mis niet meer aan de regels.

Nog meer schade liep de meerstemmige mis op bij de studie van de liturgie en de gezangen in de tweede helft van de 20e eeuw. Kort gezegd komt het er op neer, dat in veel gevallen in de composities van Kyrie en Agnus Dei de litanieachtige kenmerken ontbreken, en Sanctus lang niet altijd een korte kernachtige acclamatie is.

Toekomst.

Zoals altijd begeven wij ons hier weer op glad ijs, en kan ieder na lezing van het bovenstaande zijn mening vormen.

Evenwel dienen wij toch andere zaken in ogenschouw te nemen. De liturgie in de volkstaal laat wel de meerstemmige mis toe, echter met mate.

Ook moet in aanmerking worden genomen dat bij veel verouderende koren de meerstemmige mis steeds minder of zelfs niet meer tot de mogelijkheden behoort. Of in de parochie aanwezige koren van jongere leeftijd dat kunnen en willen overnemen, is zeer de vraag: niet veel zin om zich te begeven in het stoffige gedoe van weleer, zoals laatst eens opgemerkt!

De mogelijkheid van de aangehaalde tv-missen blijft natuurlijk bestaan, maar ook daar zijn en worden de haren grijs.

Een laatste mogelijkheid bestaat buiten de liturgie: via concerten en vanaf cd's en andere digitale toepassingen kan er nog wat in leven gehouden worden, maar is uiteraard ver buiten de bedoeling van de componisten van weleer.

Wil Jongma

Liedbespreking

Christus is opgestaan GVL 414

Tussen de Paasliederen, die we ieder jaar weer gebruiken, springt dit lied wat mij betreft altijd naar voren. Het lied is van origine Duits en is schatplichtig aan de sequentia "Victimae paschali laudes"

De huidige versie is de melodie, zoals we die zo ongeveer kennen uit o.a. de bewerkingen, zoals Johann Sebastian Bach die schreef in zijn Orgelbuchlein: Christ ist erstanden.

Het klankkarakter van de melodie is juichend. De eerste zin voert meteen al naar de hoogste noot van de melodie op het woord “opgestaan” (in het Duits “erstanden”) en om die opstanding gaat het met Pasen uiteraard.

De omvang van de melodie is de ideale omvang voor een goede volkszangmelodie, lopend van d₁, naar d₂ met een paar keer een uitbreiding van een grote secunde naar beneden. In de Duitse versie vinden we als laatste woord van elke strofe het woord Kyrieleis, wat in de Nederlandse versie vervangen is door Alleluia.

In de Duitse versie, die uit 3 strofen bestaat wordt het Alleluia, overigens aan het begin van de 3e strofe ingevoegd.

Heeft de Duitse versie 3 strofen, in GVL vinden we 5 strofen van de hand van Huub Oosterhuis. Het mooie van deze tekst vind ik dat Oosterhuis in de eerste regel meteen breekt met de schuld-vraag over de kruisiging van Jezus. In oudere versies van het lied vinden we o.a.:

Christus is opgestanden al van de Marteliën alle.

Christus is opgestanden al van de Joden hun handen

Christus is opgestanden al uit de moordenaarshanden.

Bij Oosterhuis vinden we in plaats van de beschuldiging een blijde boodschap:

“Christus is opgestaan, leeg is het graf Hij leeft voortaan”, mooier kan het eigenlijk niet gezegd worden.

Oosterhuis vraagt in de strofen 3 en 4 steun aan Christus voor zijn geloof: In strofe 3: “Heer ons geloof bezwijkt, als Gij uit ons midden wijkt” en in strofe 4: “Leg ons de schriften uit”. In strofe 5 is hij voldaan: “Mijn Heer, mijn God zijt Gij”.

Zo loopt hij in 5 korte strofen door het Paasmysterie, de onzekerheid van het geloven in de opstanding en de liefde tot God heen in een schitterende en voor iedereen te bevatten poëtische tekst.

Het voornaamste vind ik dat het een fijn lied is om te zingen. De melodie is ijzersterk. Het staat in de dorische modus die altijd voor de nodige straling zorgt. Niemand zal met deze melodie moeite hebben. Het toegevoegde Alleluia, na elk couplet is heerlijk

om jezelf in uit te zingen. Als het lied tijdens de Paasviering uitbundig gezongen wordt voel je de verrijzenis, de kern van ons Christelijk geloof wel heel sterk.

Frits Haaze

(Om auteursrechtelijke redenen is afgezien van afdruk van het gezang zelf. Wij verzoeken u vriendelijk voor tekst en melodie een GvL (1996) te raadplegen. Red.)

Geslaagde korenavond Coevorden

Het NSGV bestuur heeft op 14 maart jl. een mooie koor-zangavond georganiseerd in de St. Willibrorduskerk te Coevorden. Vier koren hebben mee gedaan, te weten: het Koor 'Cantemus Domino' van de St. Willibrordusparochie te Coevorden o.l.v. Rein Veldhuizen dirigent-organist, het Mattiaskoor van de H Nicolaasparochie te Schoonebeek o.l.v. Ben Wubbels, dirigent-organist, het Gemengd koor van de Gerardus Majellaparochie in Emmen (Barger Oosterveld) o.l.v. Anton Lukassen, organist (dirigent Gerard Schoemakers was afwezig wegens ziekte), en het koor Convalesco van de St. Willibrordusparochie te Coevorden o.l.v. Monique Melenhorst en Richard Elfrink, piano.

De koren hebben zelf gekozen liturgische muziek ten gehore gebracht en samen hebben we een aantal gezangen ingestudeerd en geoefend, waaronder het mooie "Jeruzalem, stad van God" (Ps 147), op muziek van Tom Löwenthal. Alle deelnemers samen vormden een groot koor van meer dan honderd mannen en vrouwen, indrukwekkend om in die formatie te zingen. We hebben inspiratie geput uit de muziek en de mooie teksten en verbondenheid gevoeld met al die andere koorzangers die week in week uit zingen en bidden in de liturgie van onze kerken.

Mede dankzij de gastvrije ontvangstdoor de vrijwilligers in Coevorden kunnen we terugzien op een geslaagde korenavond. We zijn vast van plan om de komende jaren in het bisdom regelmatig kooravonden te blijven organiseren.

Naar aanleiding van..

het jaarverslag 2013 van Cantemus Domino uit Coevorden.

Eind vorig jaar ontving de redactie van Punctum het jaarverslag van het R.K. Kerkkoor 'Cantemus Domino' uit Coevorden. Ik vond het een genoegen om dit jaarverslag te lezen maar door de lengte was het minder geschikt voor volledige plaatsing. Ik heb een uittreksel samengesteld waarin ik naar mijn mening de belangrijkste punten heb opgenomen.

In het verslag komen de wisselingen van koorleden aan bod. In totaal 21 mannen en 28 dames (03-2014: 20 mannen en 27 dames). Naar mijn mening een groot koor! Wat ook opvalt maar vaker voorkomt, is de hoge leeftijd van de koorleden en de leeftijd van dirigent/organist Rein Veldhuizen. Hierdoor werden meerdere onderscheidingen gegeven voor de lange duur van zingen. Voor de NSGV is de hoge leeftijd zowel een punt van zorg als een situatie waar je tegelijkertijd niet veel aan kunt doen: hoe zal een eventueel wegvallen van een koor op kunnen worden gevangen in een parochie?

In het jaarverslag volgt door de loop van het jaar een overzicht van de vele verschillende missen die men in even zo vele verschillende vieringen heeft gezongen. Hieruit blijkt een grote variatie, aangegeven door een zeer geïnspireerde en kundige dirigent/organist. Ook het initiatief om nieuwe gezangen op te pakken blijkt uit het verslag. Een ander punt is de kennis van het gregoriaans. De generatie speelt hier een grote rol: vele koorleden stammen nog uit de tijd dat gregoriaans de enige vorm van gezangen in de liturgie was. Door de vele herhalingen weet men ook goed wat wanneer gezongen moet worden. Vermeld wordt dat bij de jongere generatie koorleden kennis van gezangen die passen bij de liturgie van een bepaalde zondag afneemt; men zingt eerder wat mooi is dan wat past (de goede niet te na gesproken. Red.). Al met al blijkt uit het verslag een grote vitaliteit ondanks de leeftijd. Een groot compliment voor de enthousiaste inzet van dit koor lijkt mij op zijn plaats!

Jos Manshande, redactie.

Het bestuur van NSGV bisdom Groningen-Leeuwarden roept alle koren op om hun jaarverslag ter beschikking te stellen. Niet zozeer om deze te plaatsen maar om een zo goed mogelijk beeld van de praktijk van de koren in ons bisdom te krijgen. Van harte uitgenodigd!

Dirigenten gezocht

Het koor **Idem Dito te Steggerda** is op zoek naar een **dirigent**. Idem Dito is een enthousiast kerkkoor met een divers repertoire: van christelijke tot populaire liederen tot Taizé-gezang. Naast de muzikale medewerking aan de vieringen in de RK kerk aldaar (ongeveer zes keer per jaar) wordt ook regelmatig een gastoptreden verzorgd. Het koor telt elf dames, waaronder een organist die met haar keyboard de muzikale ondersteuning biedt. Daarnaast wordt ook geluidsmaterieel gebruikt. Wegens het vertrek van de vaste dirigente, die meer dan 20 jaar het dirigerestokje zwaaide, zoekt het koor naar een opvolger. Het koor repeteert op maandagavond in de RK kerk te Steggerda. In overleg kan er op een andere avond gerepeteerd worden.

Belangstellenden kunnen reageren via e-mailadres edem-dio@hetnet.nl.

Stellingwerf – 5 februari 2014.

Het **Dames- en Herenkoor van de St. Odulphus-Parochie in Bakhuizen** is op zoek naar een dirigent, om leiding te geven aan de wekelijkse repetities. Incidenteel (alleen bij hoogtijfeestdagen) kan er gevraagd worden om het koor ook te leiden tijdens de desbetreffende vieringen. Gerepeteerd wordt er alle dinsdagavonden van 19.30 uur tot 21.30 uur, behalve in de maanden juli en augustus. Het koor bestaat uit 10 dames en 7 heren en beschikt over alle stemmen. Het repertoire is vooral Nederlandstalig en deels ook Friestalig, maar ook Latijns (meerstemmige missen).

Belangstellenden wordt verzocht contact op te nemen met het parochiebestuur (dhr. S. de Boer), - "sdeboer40@gmail.com", of met

het koorbestuur (dhr. C.S.Funke), - "funkees.nanster@gmail.com"
of telefoon 0514-593402.

Het **gemengd koor van de kerk H. Johannes apostel en evangelist te Frederiksoord** zoekt een **dirigent**. Het is een middelgroot koor (16 leden), waarin alle stemmen vertegenwoordigd zijn. Het zangseizoen loopt van september tot ongeveer half mei. Het koor oefent op woensdagavond van 19.30 uur tot 21.30 uur in het zaaltje van de kerk te Wilhelminaord.

Belangstellenden kunnen reageren bij mevrouw J. Jonker, jantje-jonker@hotmail.com, telefoon 0521-382090.

Koorbestuur Frederiksoord

Het **Themakoor van de Heilige Geest kerk te Heerenveen** zoekt met spoed een **dirigent** om het koor weer inspirerend en enthousiast te leiden. Het koor zingt zowel Nederlandse gezangen als Gregoriaans alsmede Engels, Duits, Frans.

Een enthousiaste groep van 25 personen komt wekelijks bij elkaar voor de repetitie, en verzorgt gemiddeld één keer per maand een viering.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer Wim Haarsma, telefoon 06-51556245 of via e-mail: wim@haarsma.nl.

Secretariaat HH. Petrus en Paulusparochie Heerenveen.

Hebt u een vacature voor dirigent of organist, of wilt u zich aanbieden als musicus, dan kunt u dat melden bij ons. In deze Nieuwsbrief, die regelmatig wordt verzonden naar vele adressen, maken wij melding van uw vacature of aanbod.

Zangers gezocht

Het parochieblad 'Het Vierluik' van de RK parochies Emmen-Erica meldt dat men op zoek is naar zangers. In deze parochie zoeken zowel het Pauluskoor als het Titus Brandsmakoor nieuwe zangers. Zingen in een koor is een mooie manier om mensen te ontmoeten. Zo zingt het Titus Brandsmakoor onder leiding van Theo Smeenk voornamelijk in huwelijksvieringen en uitvaarten en een enkele keer in weekendvieringen in de Pauluskerk of in de ka-

pel Holtingerhof. Het Pauluskoor onder leiding van Jos Gerritzen zingt voornamelijk Nederlandstalig tijdens weekendvieringen. Beide koren melden een groep zangers te zijn die het gewoon gezellig met elkaar hebben.

Spreek! – februari 2014

Lijst reserve-musici

Dhr. T. M. Mooijman is beschikbaar als **dirigent en organist**, Ook beschikbaar doordeweeks (behalve dinsdagmiddag en woensdagmiddag) voor uitvaarten en huwelijken.

woonplaats Veendam tel. 0598-717193/ 06-40708655

Email: mooijman.trevor@gmail.com

dhr. W. Jongma is beschikbaar als **dirigent/cantor**

woonplaats Wolvega tel. 0561-612662

Email: wjongma@kpnplanet.nl

Dhr. U. Tjallingii is beschikbaar als **dirigent/organist en cantor**. Dhr. Tjallingii is 5^e jaars Conservatorium (Schumann) en hij studeert orgel aan de Noord Nederlandse Orgelakademie (Stef Tuinstra te Groningen). Woonplaats Deinum, tel. 06-14859557

Dhr. L. van der Heide is beschikbaar als **cantor**, woonplaats Harlingen, tel. 06-43023468

Dhr. D. de Vries is op woensdagavond beschikbaar als dirigent, cantor en organist. Woonplaats Sint Annaparochie, tel. 0518-401686, e-mail: muziekschool_durkdevries@mail.com

Dhr. G. Schoemakers is beschikbaar als dirigent, tel. 0591-623904/06-31291423, e-mail: gerard-schoemakers@hotmail.com (niet beschikbaar op woensdag- en donderdagavond)

Secretariaat NSGV:

Tel. 050-4065888

Email: l.winter@bisdomgroningenleeuwarden.nl

Annie Bank Edition
Postbus 347
1180 AH Amstelveen
Tel. 020-4412202
Email:sales@anniebank.nl

Op deze websites vindt u allerlei informatie over nieuwe uitgaven en over koormuziek.

www.anniebank.com, www.koormuzieknet.nl, www.organmusic.nl

Interessante internetpagina's:

www.meeroverdebijbel.nl

www.ccwatershed.org

www.concertzender.nl

(In de loop van de tijd zullen meer pagina's worden toegevoegd.)

Luistertip:

www.valaam.ru/en. Kies: Liturgical Music

U komt op de Engelstalige versie van de internetpagina van het klooster van Valaam met veel Grieks-Orthodoxe gezangen.

Donek

Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging - DoNeK - Toonkamer

Voor informatie over Donek zie onderstaande adressen en telefoonnummers
Koningin Wilhelminalaan 3 tel.030-2331010 e-mail: info@nsgv.nl

Algemene berichten

Jubilea

H. Norbertus

St. Caecilakoor van de locatie Oude Pekela
40 jaar mevr. S. de Lange-Tinga

St. Vituskoor van de locatie Winschoten
10 jaar dhr. V. Hensen

Wolvega

St. Franciscuskoor van de parochie H. Franciscus
25 jaar mevr. H. A. Hettinga

Bij het secretariaat van de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging in het Bisdom Groningen-Leeuwarden komen regelmatig meldingen binnen van vacatures van dirigenten en organisten, zowel voor een vast dienstverband als voor tijdelijke waarneming en vervanging bij ziekte of langdurige afwezigheid.

Zelden slaagt het bestuur hierin succesvol te bemiddelen omdat zij niet beschikt over de benodigde gegevens.

Het bestuur roept daarom

dirigenten en organisten m/v

op om zich te melden bij het secretariaat (adres: zie binnenzijde achterpagina van Punctum).

Van hen wordt verwacht dat ze bereid zijn om naast hun reguliere, voor kortere of langere tijd repetities en vieringen te leiden en begeleiden, en/of in voorkomende gevallen te vervangen.

Wij verzoeken alle koorsecretariaten de volgende gegevens te mailen naar:

l.winter@bisdomgroningenleeuwarden.nl (onderwerp: nsgv)

Parochie:

Plaats:

Naam koor:

Secr:

Tel nr. secr.

e-mail adres:

Het mutatieformulier kunt u vinden op de website van de NSGV.

Hier kunt u uw wijzigingen op aangeven.

**Samenstelling van het bestuur van de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging
in het Bisdom Groningen-Leeuwarden**

J.A. Manshande (0517) 414614	penningmeester eindredactie Punctum De Tureluur 12, 8862 LD Harlingen, josmanshande@gmail.com
Past.drs. P.L. v.d. Weide	voorzitter Singel 64, 8601 AL Sneek pastoor@sintmartinussneek.nl
B.C. Janssen-Terbraak (0515) 580870	secretaris Turfkade 44, 8701 JM Bolsward pbjanssen@hetnet.nl
C. Bekema	lid
U. Tjallingii	Auditor
Vacature	Samenwerkingsverband Groningen en Drenthe en Noordoost Friesland

Secretariaat: Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging in het
Bisdom Groningen-Leeuwarden
(050) 406 58 88 Ubbo Emmiussingel 79, 9711 BG Groningen
l.winter@bisdomgroningenleeuwarden.nl
website: www.nsgv.nl.

Landelijk secretariaat Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging:
Kantoor NSGV: Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort
(030) 23 31 010 info@nsgv.nl tel. 030-2331010

Kopij voor Punctum jaargang 27 nummer 2, die zal verschijnen in augustus 2014, dient uiterlijk 30 juli 2014 per post of e-mail bij het redactieadres aanwezig te zijn. Voor het redactieadres: zie het colofon op de binnenzijde van de voorpagina. De eindredactie behoudt zich het recht voor om artikelen in te korten.